

TAVASZI KIÁLLÍTÁSUNK

ÍRTA B. RÉVÉSZ ISTVÁN

Nem lehet, de nem is szabad a mai iparművészeti kiállításokat a háborúelőtti színvonal szigorúságával mérlegelni. Egy elszűnyedt világról álmodozók elfelejtik, hogy nemcsak az idők változtak meg, hanem mi magunk is megváltoztunk velük együtt. Aki például a fásori Lipótvárosi Kaszinóban a tavaszi kiállításon bemutatásra került iparművészeti interieuröket járja, az új és régi nevek forgatagában okvetlenül rá ismer a háború utáni izléssel való kénytelen megalkuvás bélyegére; ama pompázó, gazdag díszszeretben tobzódó lakáskultúrára, amelyet csak nagy igyekezettel tud az alkotó művész mértéktartása és a készítő iparos anyagbiztossága letompítani. Éppen ezért nem is a régi (és jórészt megváltozott) viszonyokkal való összehasonlításba bocsájtjuk, hanem az ugyanott, a tél folyamán bemutatott interieurökkel állítjuk szembe a mostaniakat. Meg lehet állapítani, hogy — noha javarészt itt is megrendelt, polgári kívánalmakhoz igazodó berendezések foglalják el a tíz fülkét — tágabban érvényesül az egyéniség, a művészi fantázia szabadabban bánhat a kellékestárral és annak, ami lidércként nehezedik a mai ízlésre: a szolgai stílusimádás varázshatása alól kezdünk kibontakozni. Persze, ezt nem úgy kell értelmezni, hogy ne volna biedermeier-, barok-, Chippendale-reminiscencia is. Vagy hogy a művészek immár szabadon futtathatják képzeletüket modern vonaljátékokon, friss színakkordok örömein, nyugodt, dekoratív térhatásokon. Bizonyos nehézkesség, tompa színek, a drága anyag bőségének fitogtatása még sok helyütt feltűnik, de elvégre az iparművészet hivatása bármennyire nevelőhivatás is, máról holnapra ízlésfejlesztési csodákat mégsem teremthet. A tervező iparművészek: Nemes Ödön, Kozma Lajos, Meyer-Megyer Antal éppen úgy buzgólkodtak a művészi bútortharmóniák megteremtésén, mint a jeles magyar lakásberendező-iparosok sora: Lingel Károly és fia, Fischer Zsigmond, Bányai Viktor, Gelb-bútorgyár, Budapesti Műhely, Hosszú István, Kozma Károly, Houba Antal, Szatmáry János, Kulcsár Sándor tevékenykedtek abban, hogy a kézművesség céhbecsületének tiszteletet szerezzenek. Lehetetlen továbbá észre nem venni az előbbi kiállítással szemben a fülkék elrendezésében, az intímabb és artisztikusabb lakályosságban jelentkező haladást. Ha itt még nem beszélhetünk is egészen a bútorkiállítások jellegétől való végleges búcsúzásról, máris észrevehető, hogy falfestéssel, szövetekkel, képekkel, porcellánokkal az eleven lakás léleket-

vétele költözött a márványos falak közé. Szobrászaink legjobbjai: Kisfaludi-Stróbl Zsigmond, Sidló Ferenc, Szentgyörgyi István, Damkó József, Markup Béla kisplasztikai fogadják a belépőt a nagy hallban és egy-egy interieurben. Faszobrok (Tüttő Sándortól, Rápolthy Lajosnétól), plakettek (Berán Lajostól), egyéb faragások (Keresztényi Dániel és Pál, Nesnera Ida munkái) a grand art formaötleit az iparművészet javára értékesítik és nem kevesebb eleganciával mint ezek, illeszkednek bele a keramika finom figurális kompozícióival, edényeivel, festett felületeivel Rostás Jolán porcellánjai, Borszék majolikái, Gerébné Szilasi Margit munkái, továbbá ismert virtuozitásukkal a Zsolnay-gyár és Zilzer Hajnalka, Jákó Géza keramiái. Az ötvösség ezúttal is igen erős képviselőket küldött harcba. A vitrinák csillogásába, ékszeres könnyed gráciájába, nagy kalapált bronztányérok friss, modern és mégis hagyományokba kapaszkodó szellemet ültetnek. Kilenc kiállító, (Márton Imre és Károly, F. Ripper Margit, Keresztényiék, Kiss Ferenc, Gráber és Szabó, Békesy Hajnal, Magyar Művészeti Műhely, Schmidt Eszter, a fővárosi Iparrajziskola és özv. Mirkovszky Gézané) a régi jóhírű magyar ötvösművészet méltó folytatójaként jelentkeznek. A bőrművesség és könyvkötés terén mintha már tűnédezőben volnának a kissé elkoptatott magyaros motívumok. A jó, régi könyvkötések példái, a bőr feldolgozásának mesterségből adódó szerszám-ötlei foglalják el ezek helyét. Fónagy Erzsébet, Schwarcz Paula, Schöntheil Irén és Margit, Aba-Novák Mária, Gondos Emma, Ács Géza, Czirdy Gyula, Kiss Valdemár, csupa ismertnevű kiállító, akik állandó fejlődéssel és lelkes mesterség-szeretettel szolgálják metier-jüket. A textiliák divatosak, de talán legkevésbé egyenletes színvonalúak. Jó és rossz itt még sok kritikálansággal keveredik össze, jelöl az idők szellemének, mely csodálatosan fellendítette ezen a téren a commerce-árút. Talán itt volna legnagyobb szükség a még most is túlbujánzó dilettantizmusnak helyesebb irányba való terelésére és a jó külföldi példákra való utalásra. A kiállítók közül első helyen említjük föl az Iparrajziskolának Lakatos Artur tanár vezetése alatt álló textilosztályát, Szőke Róza, R. Bamberger Ella, Mautner Olga, Textilműhely, Maléterné, dr. Holländerné, Szegilongi Etta, Schreiber Szidi, Sándor Ábrissné, Waitzik Edéné, Nagy Katinka, Fertsek Elza, Kalmár Margit, Rabárné, Bikfalvy nővérek, Jaskovich Ilona, Duha Melanie, Stojanovits Milica, Kovács Margit, Blum Hilda, Mendelovitsné, Erdős Péter neveit. És mint a legtöbb anyagon, úgy a fának megmunkálásán is jótékony haladás vehető

észre a háborús idők szurrogátumos izléséhez képest olyan játékok, dobozok, fagurák és lámpaállványok vonulnak fel előttünk, melyek formája, fényezése, festése, díszítése, vagy esztergályozása arányérzékéről és gondos csiszoltságról tanúskodik. Egyenként és összességében érdeme ez Grabowiczky Leonnak, Holló Mihálynak, Csányi Illusnak, Balkay Évának, Ferenczy-nének, Madarassy Erzsébetnek, Keresztes Józsefnek és

Hauswirth Rózsának, Bazala Bélánének, míg Majoros Károly, a régi, jóhírű üvegfestő egymagában is szép eredménnyel képviseli e hajdani kiállításokon oly nemes szereplését, de — sajnos — nálunk most pangó iparművészeti ágat.

A kiállítás utolsó napjaiban 30 újabb művészi német plakát élénkítette a nagy csarnok falait. Az érdekes kollekciót Gulyás Jenő építész engedte át a kiállításnak.

K R Ó N I K A

A MAGYAR ORSZÁGOS KÉPZŐMŰVÉSZETI TANÁCSOT, mely a néhai I. Ferenc József király 1901. évi április hó 9-én jóváhagyott szervezeti szabályzata alapján működött, a Károlyi-forradalom kormánya 1919. március hó 10-én feloszlatta. Bár a törvényes állapot helyreállítása után többször volt szó a Tanács visszaállításáról, ennek végrehajtása nem látszott időszerűnek, mert a forradalmak és a politikai viharok a különböző művészeti hitvallást valló művészeket is annyira szembeállították egymással, hogy azok nyugodt együttműködésére nem lehetett számítani. Egyedül a külföldön rendezendő reprezentatív magyar művészeti kiállítások voltak ez alól kivéve, melyeknek szervezése a Külföldi Művészeti Kiállítások Végrehajtó Bizottságára bízott. Ez utóbbinak megbízatása 1922. év végével azonban szintén lejárt. Gróf Klebelsberg Kunó vallás- és közoktatásügyi miniszter most abban a reményben, hogy a szerteágazó művészi felfogások az azonos cél jegyében mégis meg fogják érteni egymást, a Képzőművészeti Tanácsot újjáélesztette. Az új tanács Magyarország Kormányzója által jóváhagyott új szervezeti és működési szabályzatot kapott, mely a Tanács munkakörét és feladatait újból meghatározta. Ennek értelmében a Tanács munkaköre részben szűkült, részben pedig bővült. Szűkebb lett, mert a Gyűjteményegyetem körébe tartozó múzeális intézmények és a vidéki múzeumok ügyeinek véleményezését kivonták hatásköréből, bővült viszont az újabb keletű és nemzeti, vagy művészeti szempontból jelentős művészi alkotásokra vonatkozó javaslati jogkörének szélesebb kiterjesztésével. Ez a jogkör nemcsak a festészet és a szobrászat körébe tartozó alkotásokra, hanem az építőművészeti jellegű ügyekre is vonatkozik. Feladata még a tanácsnak a külföldi reprezentatív magyar művészeti kiállítások rendezése, ügyeinek előkészítése. A Képzőművészeti Tanács állandó tagjainak létszámát az új szervezeti szabályzat csökkentette, másrészt azonban a Tanács kebelében olyan egyéneknek biztosított állandó helyet, kiknek művészeti kérdésekben való hozzáértése hivatásukból kifolyólag leginkább feltételezhető. Az új szervezeti szabályzat nem írja elő a Tanács választandó és kinevezendő tagjainak létszámát sem, mert fontos, hogy művészeti életünk folytonos változásai a Tanács összeállításában is lehetőleg kifejezésre jussanak. Ezért a művésztagek jó részét is a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter által kijelölt művészeti egyesületek és társulatok külön-külön választják, miáltal a különböző művészi szempontok a Tanácsban érvényesülhetnek. Az újjászervezett Tanács február hó 13-án a Magyar Tudományos Akadémia kis üléstermében tartotta alakuló ülését, melyen megtörténtek az elnöki és a két alelnöki állásra való

jelölések és megválasztották a Tanács szakosztályainak és állandó bizottságának tagjait. A jelölések alapján a Kormányzó a Tanács elnökévé ötévi időtartamra gróf Bánffy Miklós belső titkos tanácsost, alelnökeivé pedig a vallás- és közoktatásügyi miniszter ugyancsak ötévi időtartamra Korb Flóris műegyetemi tanárt, műépítész és Glatz Oszkár képzőművészeti főiskolai tanárt, festőművészt nevezte ki. A Tanács ügyvezető elnöke Kertész K. Róbert miniszteri tanácsos, a művészeti ügyosztály vezetője, ügyvezető előadója pedig dr. Lovag Ybl Ervin miniszteri titkár. Remélhető, hogy a Tanács mai összeállításában, melyben képzőművészeti életünk összes vezető egyéniségei helyet foglalnak, a vallás- és közoktatásügyi miniszter által adott programot meg fogja valósítani és a kormányt a művészi kérdések intézésében is helyes úton fogja támogatni.

AMERIKAI MEGBÍZÁS EGY SZOBRA SZMŰVÉSZNEK. Maróti Géza, a kiváló szobrász és építő, akinek annyi fényes munkája hirdeti külföldön a magyar művészet hírnevét, újabb megtisztelő megbízatást kapott New-Yorkból. Ez a megbízás egy nagy amerikai áruház részéről érte a művészt, amely portáléja fölé egy hatalmas szoborcsoportot akar készíttetni. A művészi feladatra eredetileg tervpályázatot írtak ki, de az nem járt eredménnyel. Ezután érte a megbízás a magyar művészt, aki finom kompozíciós tehetségével és a díszítő-szobrászat terén való biztonságával kétségtelenül sikerrel fogja ezt a feladatot is megoldani.

A HEMOB (Hősök Emlékét Megőrkítő Orsz. Bizottság) dr. Lukács György v. b. t. t. nemzetgyűlési képviselő, elnök és Arkay Aladár ügyvezető alelnök vezetésével serényen munkálkodik a háborúban elesett hőseink emlékműveinek méltó megőrkítése érdekében. Eddig 75 emlékmű megrendelését közvetítette a bizottság és e révén mintegy harminckétféle millió koronát juttatott magyar művészeknek és iparosoknak. Koronánk értékének folytonos csökkenése miatt a költségek, illetve a kifizetések körül gyakran nehézségek merültek fel, ezért újabban bűzavallatában állapítják meg az emlékművekért járó összegeket. A bizottság rendelkezésére álló, megfelelően elbíralt művészi tervek és modellek közül az illető községek szabadon választhatják a nekik tetszőket. Rendszerint négyszögű alapon álló katonát ábrázoló emlékműveket rendelnek meg, ami nem kívánatos sablonszerűsége vezet, ami ellen